

Stan mediacji w Polsce na koniec 2023 roku

Raport Polskiej Izby Mediatorów

na podstawie danych opublikowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz analiz własnych

Dane wg Ministerstwa Sprawiedliwości

Prezentacja danych Ministerstwa Sprawiedliwości [dalej: MS] ujęta jest w statystykach opracowanych przez Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej Departament Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwo Sprawiedliwości, POSTĘPOWANIE MEDIACYJNE W ŚWIETLE DANYCH STATYSTYCZNYCH SĄDY REJONOWE I OKRĘGOWE W LATACH 2006-2022 14. edycja, Warszawa, lipiec 2023, udostępnionych przez MS w grudniu 2023 (uzupełnionych o dane z 15. Edycji, ujawnionej w maju 2024)

Statystyki - konstrukcja i zawartość

Publikacja - mimo pozornego statystycznego porządku – nie jest transparentna ani czytelna. Samym tytułem wprowadza w błąd, sugerując obejmowanie zasięgiem sądów rejonowych i okręgowych, tymczasem wprowadzone mierniki wskazują na uwzględnienie „sądów powszechnych”, o czym dowiadujemy się m.in. z przypisu dolnego – pod tab. II. Mierniki mediacji w sądach powszechnych² (²Wartości mierników zostały obliczone dla sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych, str. 4), objaśnień do mierników, jak i z samych nazw mierników.

Ponadto - jako wprowadzenie do omawianego opracowania - zamieszczono wnioski, sformułowane w sposób ukierunkowujący, dezorientujący, nacechowane i zawierające opinie (jak np.: „wynik rekordowy”, „obniżył się nieznacznie”, „spadek nieznaczny”), o cechach wpływających na odbiorcę. Tak przedstawione wnioski (i ich wybiórczość) wypełniają funkcję opiniotwórczą, kreując już na wstępie, wybranymi subiektywnie, „podstawowymi” wnioskami lepszą mediacyjną rzeczywistość, od tej rzetelnie odzwierciedlającej - poprzez wymierne, mierzalne wartości/liczby - stan faktyczny, co od samego początku buduje odczucie tendencyjności ujęcia. Brak także jasnych jednoznacznych wyjaśnień do użytych skrótów/skrótowców.

Analizując kolejne treści, w szczególności ostatnie dziesięciolecie, i opierając się na miernikach mediacji proponowanych przez MS, ujętych w zestawieniu tabelarycznym z danymi za lata 2013-2022, zauważamy istotne uchybienia w przekazie, tj. niekompletność, z szeregiem zakamuflowanych, czym wprowadzających w błąd informacji, powodujących zniekształcenie obrazu, utrudniających odczyt faktycznego stanu rzeczy w przestrzeni mediacyjnej. Tym bardziej, że i „Objaśnienia do mierników” (str. 5 i 6) sformułowane są niejednoznacznie, mało czytelnie; nie definiują precyzyjnie wprowadzonych pojęć, pozostawiając wątpliwości oraz dowolność w interpretowaniu wyników; zawierają błędy stylistyczne i interpunkcyjne.

Nie znajdziemy tu też kilku mierników znaczących dla przejrzystości obrazu i dla zilustrowania zmian w obrębie wskaźników, w zamian otrzymując mierniki nie oddające lub tuszujące poziom niedoborów czy znikomość wzrostu, jak np. poprzez zestawianie względem siebie nieadekwatnych mierników (dla przykładu: miernik Nr 7. Liczba ugód zawartych w sprawach cywilnych – dotyczący spraw skierowanych do mediacji, o czym dowiadujemy się dopiero sięgając do objaśnienia dostępnego poza tabelą oraz miernik Nr 8. Wskaźnik ugód w sprawach cywilnych w mediacjach podjętych, oznaczający odsetek ugód zawartych przed mediatorem w sprawach cywilnych do liczby protokołów złożonych przez mediatorów w mediacjach podjętych), stąd też wrażeniu nierzetelności trudno się oprzeć.

Mierniki mediacji w sądach powszechnych uwzględnione w opracowaniu

1. Wpływ spraw ogółem do sądów powszechnych
2. Liczba spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana
3. Liczba spraw skierowanych do mediacji
4. Wskaźnik mediacji - odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana
5. Liczba skutecznych mediacji
6. Wskaźnik skuteczności mediacji
7. Liczba ugód zawartych w sprawach cywilnych
8. Wskaźnik ugód w sprawach cywilnych w mediacjach podjętych
9. Liczba spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne (art. 183 § 4 kpc)
10. Liczba spraw sądowych w których strony skierowano do mediacji po udziale w spotkaniu informacyjnym.

Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej
Departament Strategii i Funduszy Europejskich
Ministerstwo Sprawiedliwości

II. Mierniki mediacji w sądach powszechnych²

Nr	Nazwa miernika	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Wpływ spraw ogółem do sądów powszechnych	15 169 808	14 553 725	15 156 076	14 910 884	15 782 479	15 049 054	17 728 993	13 984 515	14 262 483	14 636 438	14 667 316
2	Liczba spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana	2 710 600	2 604 395	2 584 300	2 566 157	2 525 725	2 511 935	2 459 950	1 965 592	2 077 679	2 112 717	2 148 836
3	Liczba spraw skierowanych do mediacji	13 370	13 239	17 811	24 105	27 493	26 810	30 828	31 162	32 580	31 939	34 484
4	Wskaźnik mediacji - odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana	0,5%	0,5%	0,7%	0,9%	1,1%	1,1%	1,3%	1,6%	1,6%	1,5%	1,6%
5	Liczba skutecznych mediacji	3 836	3 798	4 328	5 246	8 897	7 090	8 204	7 963	9 253	9 136	9 410
6	Wskaźnik skuteczności mediacji	28,69%	28,69%	24,30%	21,76%	32,36%	26,45%	26,61%	25,55%	28,40%	28,60%	27,29%
7	Liczba ugód zawartych w sprawach cywilnych	663	922	1 155	1 649	2 269	2 476	2 916	2 535	2 862	2 656	2 770
8	Wskaźnik ugód w sprawach cywilnych w mediacjach podjętych	26,80%	32,88%	33,39%	32,47%	34,21%	32,25%	34,57%	32,13%	32,93%	32,65%	33,21%
9	Liczba spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne (art. 183 § 4 kpc)					1 399	2 308	3 257	1 580	1 326	1 607	1 948
10	Liczba spraw sądowych w których strony skierowano do mediacji po udziale w spotkaniu informacyjnym						818	1 211	613	593	679	737

Liczy. Przykłady:

1/ Miernik MS (Nr 4.): Wskaźnik mediacji – odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, **w których mediacja może być zastosowana**.

Brak natomiast **wskaźnika mediacji** uwidaczniającego odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do **wszystkich spraw wpływających do sądów**.

Poddajemy więc dalszej analizie dane udostępnione przez MS i tworzymy dodatkowy brakujący miernik, uzyskując liczby odzwierciedlające stan faktyczny rozmiarów kierowania spraw do mediacji względem liczby ich wpływu (ogółem) do sądów. Poniżej ilustrujemy różnice pomiędzy tymi wskaźnikami/wartościami:

WSKAŹNIK MEDIACJI 2013-2022		
rok	wg Ministerstwa Sprawiedliwości wskaźnik mediacji – odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, <u>w których mediacja może być zastosowana*</u>	stan faktyczny wskaźnik mediacji - odsetek spraw skierowanych do mediacji <u>w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów</u>
2013	0,5%	0,1%
2014	0,5%	0,1%
2015	0,7%	0,1%
2016	0,9%	0,2%
2017	1,1%	0,2%
2018	1,1%	0,2%
2019	1,3%	0,2%
2020	1,6%	0,2%
2021	1,6%	0,2%
2022	1,5%	0,2%
2023	1,6%	0,2%

* Należy zauważyć, że w omawianym opracowaniu nie wskazano kryteriów, mających decydować o wyborze spraw - spośród wszystkich wpływających do sądów powszechnych – „w których mediacja może być zastosowana”

Jak widać, wskaźnik – odsetek spraw kierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów utrzymuje się na przestrzeni obserwowanych 11 lat na poziomie: **0,1 - 0,2%**.

MS natomiast podaje (I. Podstawowe wnioski, str. 4): „W roku 2022 roku wskaźnik mediacji, czyli odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądu, w których mediacja może być zastosowana po osiągnięciu rekordowego wyniku 1,6 % w roku 2020 i 2021 obniżył się nieznacznie do poziomu 1,5%.”

W odpowiedzi warto zauważyć, że ów „rekord” **1,6%** oznacza de facto mikro wzrost wskaźnika do poziomu niewiele ponad 1,5 i to w sprawach, „w których mediacja może być zastosowana” - wg nieokreślonych kryteriów.

Trudno jednak odnosić się do prezentowanych przez MS danych pozyskanych na podstawie niejasnych, nietransparentnych, **niezdefiniowanych kryteriów selekcji spraw pod kątem możliwości kierowania ich do mediacji), bezwartościowych analitycznie. Nie sposób bowiem obiektywnie wnioskować, gdy kryterium – co prawdopodobne - jest uznaniowe.**

2/ W nawiązaniu i uzupełnieniu do powyższego porównania, **generujemy kolejny niewidoczny w opracowaniu statystycznym MS miernik - wskaźnik „zdatności mediacyjnej”** - odsetek spraw, w których **uznano, że mediacja może być zastosowana** w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów:

WSKAŹNIK „ZDATNOŚCI MEDIACYJNEJ” 2013-2022	
rok	odsetek spraw (z ogółu wpływających do sądów), w których uznano, że mediacja może być zastosowana
2013	17,9%
2014	17,9%
2015	17%
2016	17%
2017	16%
2018	16,7%
2019	13,9%
2020	14%
2021	14,6%
2022	14%
2023	14,6%

Dwa powyższe wprowadzone przez nas wskaźniki ukazują stopień niedocenywania mediacji i niewykorzystania potencjału spraw, w dodatku **z systematyczną tendencją spadkową** w ocenie spraw pod kątem ich „zdatności mediacyjnej”.

Poniżej - tabela ilustrująca w liczbach stan nie-wykorzystania potencjału spraw:

WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU SPRAW			
rok	Liczba wszystkich spraw wpływających do sądów powszechnych (ogółem)	Liczba spraw wpływających do sądów, w których uznano, że mediacja może być zastosowana w stosunku do wpływu wszystkich spraw do sądów powszechnych (ogółem)	Liczba spraw uznanych za „niezdatne mediacyjnie” w stosunku do wpływu wszystkich spraw do sądów powszechnych (ogółem)
2013	15 169 808	2 710 600	12 459 208
2014	14 553 725	2 604 395	11 949 330
2015	15 156 076	2 584 300	12 571 776
2016	14 910 884	2 566 157	12 344 727
2017	15 782 479	2 525 725	13 256 754
2018	15 049 054	2 511 935	12 537 119
2019	17 728 993	2 459 950	15 296 043
2020	13 984 515	1 965 592	12 018 923
2021	14 262 483	2 077 679	12 184 804
2022	14 636 438	2 112 717	12 523 721
2023	14 667 305	2 148 835	12 518 470

Wg MS (swobodny wniosek - tamże): „Liczba spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana w latach 2014 – 2019 pozostawała na zbliżonym poziomie – około 2,5 mln. spraw. W roku 2022 wyniosła natomiast 2 112 tys. spraw – więcej o 1,7 % w stosunku do roku 2021.”

Tymczasem – po pierwsze – uwagę zwraca, że dla wskazanego przedziału 2014-2019 zastosowano zbyt duże uogólnienie jak na „zbliżony poziom” (bowiem dla 2014 r. to ponad 100 tys. spraw różnicy względem poziomu „około 2,5 mln”), po drugie – porównanie liczbowe (nie procentowe) w przypadku niejednoznaczności/uznaniowości kryteriów nie jest miarodajne, i nic nie wnosi do całościowej diagnozy, poza chaosem, czy nawet dezinformacją. I wreszcie – MS całkowicie pomija we wnioskach kwestię regresu.

3/ MS prezentuje w tabeli (str. 4) mierniki: **Liczba ugód zawartych w sprawach cywilnych** (wskaźnik Nr 7) oraz **Wskaźnik ugód w sprawach cywilnych w mediacjach podjętych** (wskaźnik Nr 8)

7	Liczba ugód zawartych w sprawach cywilnych	663	922	1 155	1 649	2 269	2 476	2 916	2 535	2 862	2 656	2 770
8	Wskaźnik ugód w sprawach cywilnych w mediacjach podjętych	26,80%	32,88%	33,39%	32,47%	34,21%	32,25%	34,57%	32,13%	32,93%	32,65%	33,21%

Zwracamy jednak uwagę na objaśnienia do tych mierników:

Nr 7. **Liczba ugód** zawartych przed mediatorem w sprawach cywilnych skierowanych do mediacji w trybie art. 183 § 8 kpc.

Nr 8. **Wskaźnik ugód w sprawach cywilnych w mediacjach podjętych** - odsetek ugód zawartych przed mediatorem w sprawach cywilnych do liczby protokołów złożonych przez mediatorów w mediacjach podjętych.

W takim ujęciu MS wskaźnik ugód, istotnie, waha się pomiędzy **26,8%** a **34,6%** (choć i tu z widocznym spadkiem w 2022 względem wielu wcześniejszych lat).

Skoro jednak podana liczba ugód zawartych przed mediatorem w sprawach cywilnych dotyczy spraw skierowanych do mediacji, sprawdzamy i generujemy **wskaźnik ugód w sprawach cywilnych skierowanych do mediacji** (w trybie art. 183 § 8 kpc). – tj. odsetek ugód zawartych przed mediatorem w sprawach cywilnych do liczby spraw cywilnych skierowanych do mediacji (a nie tylko podjętych). Wówczas pomiar np. dla 2022 r. ujawnia **odsetek ugód na poziomie zaledwie ok. 9%** (przy okazji zwracając uwagę na kwestię efektywności podejmowania przez mediatorów mediacji w kierowanych do nich sprawach).

Gdyby zaś przyjrzeć się sprawom cywilnym bliżej, dostrzeżemy i inne „ciekawe” wyniki. Otóż:

- wskaźnik ugód ws. cywilnych w sądach rejonowych – odsetek zatwierdzonych ugód i umorzonych postępowań w stosunku do liczby spraw, w których strony skierowano do mediacji na podstawie postanowienia sądu (art. 183 § 1 kpc)

oraz

- wskaźnik ugód ws. cywilnych w sądach okręgowych – odsetek zatwierdzonych ugód i umorzonych postępowań w stosunku do liczby spraw, w których strony skierowano do mediacji na podstawie postanowienia sądu (art. 183 § 1 kpc) prezentują się następująco:

WSKAŹNIK UGÓD WS. CYWILNYCH

tj. odsetek zatwierdzonych ugód i umorzonych postępowań
w stosunku do liczby spraw, w których strony skierowano do mediacji
na podstawie postanowienia sądu (art. 183 § 1 kpc)

rok	sądy rejonowe	sądy okręgowe
2013	16,875%	4,553%
2014	17,304%	4,178%
2015	13,024%	4,470%
2016	10,947%	3,207%
2017	16,239%	4,863%
2018	15,196%	4,285%
2019	16,012%	4,380%
2020	15,238%	5,949%
2021	15,657%	6,287%
2022	14,457%	5,732%
2023	14,565%	4,879%
śr. 2013-2023	15,046%	4,798%

4/ Z przekazu MS (patrz: I. Podstawowe wnioski, str. 3) wynika, iż: „W roku 2022 liczba spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne wyniosła 1 607 spraw i wzrosła w stosunku do ubiegłego roku o 21,2%”.

Przy czym równocześnie należy zauważyć, że oznacza to wzrost o 281 spotkań, jak i to, że spraw sądowych uznanych za „zdatne mediacyjnie” było w 2022 więcej względem roku 2021 o 35 038.

Ponieważ wykazane liczby i sposób przedstawienia przez MS kwestii związanych ze spotkaniami informacyjnymi nie oddają skali ich niewykorzystania/nieskuteczności, dokonujemy kolejnego uzupełniającego pomiaru, sprawdzając wartości dla: **wskaźnika – odsetek spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne w stosunku do liczby spraw wpływających do sądów, w których uznano, że mediacja może być zastosowana**:

SPOTKANIA INFORMACYJNE 1		
rok	liczba spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne (wg danych MS)	*odsetek spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne w stosunku do liczby spraw wpływających do sądów, <u>w których uznano, że mediacja może być zastosowana</u>
2013		
2014		
2015		
2016		
2017	1399	0,05%
2018	2308	0,09%
2019	3257	0,13%
2020	1580	0,08%
2021	1326	0,06%
2022	1607	0,07%
2023	1948	0,09%

Konkludując, stwierdzamy, że odsetek spraw, w których przeprowadzono spotkania informacyjne w stosunku do liczby spraw wpływających do sądów, w których uznano, że mediacja może być zastosowana w poszczególnych latach: 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 jest **wciąż na poziomie ok. 0,1%**, z najwyższym wynikiem w 2019.

5/ Mierniki MS (Nr 5 i Nr 6): **Liczba skutecznych mediacji** oraz **Wskaźnik skuteczności mediacji** – dla ich ewaluacji - wymagają w pierwszej kolejności zdefiniowania funkcjonującego w publikacji terminu: **skuteczna mediacja**. Objasnienia do mierników (str. 6 omawianego opracowania „Postępowanie mediacyjne w świetle danych statystycznych...”) brzmią:

Nr 5. Liczba skutecznych mediacji

Do roku 2017 dane dotyczą: dla spraw cywilnych, gospodarczych oraz z zakresu prawa pracy - liczba spraw w sądach powszechnych załatwionych poprzez zatwierdzenie ugody i umorzenie postępowania; dla spraw karnych, rodzinnych i nieletnich - liczba spraw zakończonych ugodą w związku z postępowaniem mediacyjnym.

Od I półrocza 2018 roku dane dotyczą: dla spraw cywilnych, gospodarczych, z zakresu prawa pracy oraz rodzinnych - liczba spraw w sądach powszechnych załatwionych poprzez zatwierdzenie ugody i umorzenie postępowania; dla spraw karnych i nieletnich - liczba spraw zakończonych ugodą w związku z postępowaniem mediacyjnym.

Nr 6. Wskaźnik skuteczności mediacji

Wskaźnik skuteczności mediacji - odsetek liczby skutecznych mediacji w stosunku do liczby spraw skierowanych do mediacji.

Jak zauważamy, objaśnienia odnoszą się do nazw mierników, nie definiują natomiast wprost wprowadzonego terminu „skuteczne mediacje”. A nadto – o ile wskaźnik Nr 6: Wskaźnik skuteczności mediacji odnosi się do liczby spraw skierowanych do mediacji (o czym mowa w objaśnieniu do miernika), to dla wskaźnika Nr 5 nie doprecyzowano, jakie postępowania mediacyjne uwzględniono do potrzeb statystycznych - pomiaru *liczby skutecznych mediacji*. Niejasna pozostaje też kwestia wpływu postępowania mediacyjnego na załatwienie spraw.

Stąd też, o ile można by uznać, odwołując się do objaśnień, że (np. od I półrocza 2018 roku) „skuteczne mediacje” to te, które – w sprawach cywilnych – miały wpływ na załatwienie spraw w sądach powszechnych poprzez zatwierdzenie ugody i umorzenie postępowania, a w sprawach karnych i nieletnich – zakończenie spraw ugodą, to już sformułowanie uzupełniające: „w związku z postępowaniem mediacyjnym” nakazuje ostrożność. Niejasność bowiem, o jakie postępowania mediacyjne chodzi – czy ze skierowania sądu, czy również pozasądowe; o sprawy zakończone zawarciem ugody przed mediatorem, i/lub ugodą zawartą przed sądem po wcześniejszym udziale w mediacji (z opóźnionym efektem?) oraz na podstawie jakich przesłanek, w oparciu o jakie mierzalne kryteria stwierdzany jest wpływ-związek efektu „**załatwienia spraw poprzez zatwierdzenie ugody i umorzenie postępowania** czy **zakończenia spraw ugodą**” z postępowaniem mediacyjnym.

Nierozstrzygnięta kwestia sposobów, metodologii/metod zbierania i weryfikowania danych dla potrzeb statystycznych, poddaje w wątpliwość rzetelność otrzymanych od MS informacji i powoduje niemożność obiektywnej analizy.

Abstrahując nawet od powyższego, **Wskaźnik skuteczności mediacji** (tab. poniżej) wykazany przez MS ukazuje i tu widoczny regres względem lat wcześniejszych:

WSKAŹNIK SKUTECZNOŚCI MEDIACJI wg MS									
2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
28,69%	28,69%	24,30%	21,76%	32,36%	26,45%	26,61%	25,55%	28,40%	28,60%

6/ MS prezentuje także miernik (Nr 10): **Liczba spraw sądowych, w których strony skierowano do mediacji po udziale w spotkaniu informacyjnym**, który w liczbach dla poszczególnych lat prezentuje się następująco: **2018 r. - 818, 2019 r. - 1211, 2020 r. - 613, 2021 r. - 593, 2022 r. - 679, 2023 r. - 737**

Zastanawia celowość takiego zestawienia (liczbowego); bo nie oddaje wiarygodnie sedna/problemu. Być może chodzić ma o wskazanie na spotkania informacyjne jako czynnik stymulujący czy wspomagający sędziów w kierowaniu spraw do mediacji i/lub motywujący strony do korzystania z mediacji, choć ten wpływ/zależność - czego same liczby aż tak wyraźnie i jednoznacznie nie pokazują, **pozostaje** niewzruszenie od czasu ich wprowadzenia na **poziomie mikro**.
Może więc o uzasadnienie dla rozważanej/planowanej obligatoryjności spotkań informacyjnych - instytucji, jak przyjrzeć się statystykom, prawie martwej.

Sprawdzamy zatem jeszcze uzupełniająco odsetek spraw sądowych, w których strony skierowano do mediacji po udziale w spotkaniu informacyjnym w stosunku do liczby spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne (*wskaźnik: „skuteczności spotkań informacyjnych”, tab. poniżej). I co zauważamy? **Znów regres, niewidoczny w prezentacji MS, z poziomem bliskim wartości z 2019 r.**

SPOTKANIA INFORMACYJNE 2		
rok	liczba spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne (wg danych MS)	*odsetek spraw sądowych, w których strony skierowano do mediacji po udziale w spotkaniu informacyjnym w stosunku do liczby spraw, w których przeprowadzono spotkanie informacyjne (wskaźnik „skuteczności spotkań informacyjnych”)
2013		
2014		
2015		
2016		
2017	1399	0
2018	2308	35,4%
2019	3257	37,2%
2020	1580	38,8%
2021	1326	44,7%
2022	1607	42,2%
2023	1948	37,8%

Kondycja mediacji w Polsce. Podsumowanie i wnioski

Omawiane opracowanie nie oddaje realnej sytuacji w przestrzeni mediacji. Wprowadza chaos informacyjny, pewne kwestie (wartości liczbowe) pomija, inne zafałszowuje; utrudnia wgląd i zaburza odczyt poszczególnych szczegółowych danych spośród danych uogólnionych i niepełnych. Konstrukcja i sposób prezentacji, specyficzne zestawienia, tuszujące niedobory, błędy, deficyty, zdają się być świadomym i celowym zabiegiem. Nakazują dużą uważność, by nie ulec złudnym wrażeniom, budowanym słowem, liczbami i obrazem/grafiką.

Oczywiście nie da się zaprzeczyć pewnym istotnym wzrostom, jak choćby znaczącemu zauważalnemu wzrostowi liczby spraw kierowanych do mediacji - głównie pomiędzy 2013 a 2016 r., tj. w początkowym okresie omawianego dziesięciolecia (w którym jednak, jak się zdaje, na tę efektywność/rozwój wpływ miały raczej organizacje z ich potencjałem/zapleczem, nie zaś - co ciekawe - późniejsze finansowe środki zewnętrzne). Nie sposób równocześnie nie dostrzegać faktu stagnacji czy nawet regresu w niektórych obszarach, co widoczne w zestawieniach powyżej.

Przekrój ostatnich 11 lat, tj. przedział 2013-2023, poprzez dane zebrane i przedstawiane przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz uzupełnione o niewidoczne w opracowaniu statystycznym MS wskaźniki - wygenerowane dodatkowo i zestawione niekiedy odmiennie niż w prezentacji MS - ujawniają chwiejność uzyskiwanych wyników, w tym spadki wartości wskaźników – mimo, wielomilionowych wydatków (blisko 50 mln zł.), kolejnych realizowanych projektów, jak: od maja 2014 do listopada 2015 – pierwszy pilotażowy za pośrednictwem Ministerstwa Gospodarki, i następnych – inicjowanych już przez Ministerstwo Sprawiedliwości na tzw. profesjonalizację mediatorów, promocję, upowszechnianie mediacji, w tym gospodarczych w Polsce. Ostatni – 2020-2023 choć z pierwotnym terminem zakończenia w połowie 2023 roku, wciąż de facto niewdrożony, i bez podstaw prawnych dla jego funkcjonowania) – trzyletni projekt „Upowszechnienie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów, który zakładał wdrożenie systemu informatycznego pn. Krajowy Rejestr Mediatorów (KRM) do czerwca 2023 r. Szacunkowa wartość wspomnianego projektu to ok. 12 200 000 ([fiszka-projektu.pdf](#) ([krm.gov.pl](#)), współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, w ramach Działania 2.17 „Skuteczny wymiar sprawiedliwości”. **Należy podkreślić więc raz jeszcze niezrealizowanie założeń/celów i nieosiągnięcie wskaźnika rezultatu, a tym samym niewywiązanie się z realizacji projektu. Zdumieniem napawa również fakt dalszych działań wokół KRM-u, nie dość że bezpodstawnych, to i wprowadzających przez resort w błąd.**

Pomimo jednoznaczności i niepodważalności danych liczbowych, Ministerstwo niezmiennie od wielu lat obwieszcza kolejne „sukcesy” i „rekordy”, wprowadzając w błąd zarówno mediatorów, jak i potencjalnych odbiorców mediacji. Były wiceminister sprawiedliwości Marcin Romanowski, sprawujący w latach 2019-2023 pieczę nad mediacjami (i odpowiedzialny za Fundusz Sprawiedliwości), przecząc liczbom, uchylając powadze reprezentowanego urzędu i promowanej instytucji mediacji, a także odpowiedzialności za słowa, twierdził m.in.: „że przez cztery lata kadencji tak wiele udało się osiągnąć w kwestiach: (...) spotkań informacyjnych, działań strategicznych oraz profesjonalizacji mediacji” (w: Marcin Romanowski, Mediacja – sztuka kompromisu, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości | Warszawa 2023), pisząc (tamże) „O istotnej roli, jaką mediacja odgrywa w

wymiarze sprawiedliwości oraz jej rosnącym znaczeniu”, o czym świadczą mają „coraz lepsze statystyki, ale także zagraniczne rankingi”.

Rok 2023 uznał „rokiem szczególnym (...) ze względu na międzynarodowe mediacyjne osiągnięcia, sukces projektu Krajowy Rejestr Mediatorów(...)”, co jednak w najmniejszym nawet stopniu nie przekłada się na realny jej (mediacji) rozwój.

Warto w tym miejscu uzupełnić i doprecyzować, że „międzynarodowe osiągnięcia” oznaczają wysoką lokatę Polski wśród krajów członkowskich UE, lecz w „promowaniu wiedzy...” – cyt.: „W prestiżowym raporcie Justice Scoreboard 2023, przedstawiającym m.in. wyniki analiz, których celem jest ocena działań krajów członkowskich w zakresie promowania wiedzy o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów i stosowania przez nie zachęt do ich wykorzystywania, Polska zajęła 1 miejsce.” – M. Romanowski, tamże). Bez komentarza pozostawiamy kwestię „stosowania zachęt”, znów odsyłając do danych liczbowych w zestawieniach statystycznych, odzwierciedlających ich (zachęt?) efekty.

Należy także podkreślić, wbrew twierdzeniu, iż „Ministerstwo Sprawiedliwości zakończyło również prace nad (...) systemem – Krajowym Rejestrem Mediatorów”, że mowa o „sukcesie” nieukończonego projektu i nadal nie funkcjonującego zgodnie z założeniami i terminami (z k. lipca 2024!) systemu teleinformatycznego pn. KRM, bowiem te (niedotrzymane) zakładały: - wdrożenie systemu informatycznego pn. Krajowy Rejestr Mediatorów (KRM) – do czerwca 2023.; - wdrożenie systemu do Sądów – do stycznia 2023; - przeprowadzenie procesu wpisu do rejestru przez mediatorów – do kwietnia 2023; - **pełne wdrożenie systemu dla sądów i użytkowników zewnętrznych – do czerwca 2023** (patrz: fiszka projektu – jw.).

Podsumowując, stwierdzamy fakt upowszechniania przez Ministerstwo Sprawiedliwości informacji błędnych, nieprawdziwych nt. sytuacji mediacji w Polsce.

Diagnoza faktycznego stanu rynku mediacji oparta na pogłębionej analizie danych przedstawianych przez MS w porównawczym zestawieniu statystycznym (tab., str. 4), jak i rozpoznaniu ukrytych oraz uwypukleniu dodatkowych wskaźników, niewidocznych tamże, oznacza w istocie reinterpretację przekazu Ministerstwa, które w porównawczym zestawieniu statystycznym (tab., jw.) operuje danymi wyselekcjonowanymi, dobranymi uznaniowo, niekiedy bez oparcia w merytorycznych, precyzyjnie zdefiniowanych i weryfikowalnych kryteriach, lub danymi opartymi na kryteriach nieoczywistych. W rezultacie dość jednoznacznie ukazuje zatrzymanie rozwoju mediacji (lub też zatrzymanie mediacji w początkowym jej rozwoju), odwrotnie proporcjonalnie do deklarowanych celów, wieloletnich działań i ponoszonych od 2015 r. nakładów. Odstania poziom nie-uznawania, nie-uwzględniania mediacji i niedoceniań jej roli, zmieniając tym samym zasadniczo obraz rozmiarów stosowania mediacji, jak i efektów zrealizowanych projektów utrwalany od wielu lat w przestrzeni publicznej przez wymiar sprawiedliwości.

Wnikliwy przegląd treści (wartości) zaprezentowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości skłania do krytycznej refleksji i ujawnia m.in.:

1. utrzymującą się niestabilność mediacji, przy nikłych i sporadycznych wzrostach, jak i wyraźnych spadkach wartości wskaźników w wybranych latach.

Wprowadzone przez nas liczby pokazują, na jak niskim poziomie jest odsetek spraw kierowanych do mediacji spośród wszystkich wpływających do sądów (choć i tych uznawanych, za możliwe dla zastosowania mediacji), a równocześnie - jak wysoki jest odsetek spraw wykluczanych. Wybór bowiem spośród wszystkich spraw trafiających do sądów powszechnych tych, „w których mediacja może być zastosowana” (tj. uznawanie

ich „zdadności mediacyjnej”) waha się na poziomie między 17,9% a 13%, co z kolei oznacza eliminowanie potencjału aż 82-86% spośród wszystkich spraw wpływających corocznie do sądów, w omawianym dziesięcioletnim okresie, na dodatek z wyraźnym systematycznym regresem

2. niewykorzystanie szansy i możliwości, jakie mediacja stwarza, pomimo wieloletnich „zabiegów” MS i angażowania kolejnych środków
3. niezrozumienie dla mediacji jako procesu ugodowego, mogącego również prowadzić do wspólnej decyzji stron o cofnięciu powództwa, nawet w sprawach, w których nie może być zawarta ugoda
4. bezproduktywność spotkań informacyjnych - instrumentu mającego (w założeniu MS) służyć wzrostowi liczby spraw kierowanych do mediacji
5. nierzetelne, dezinformujące „promowanie”, upowszechnianie wiedzy o mediacji.

Podważa tym samym wiarygodność dotychczasowych działań MS, inicjatyw, strategii planowania i rozwoju, z ich nieefektywnością, nieracjonalnością i nieadekwatnością wydatków względem formułowanych celów (i oczekiwanych efektów). Poddaje także w wątpliwość zasadność kontynuacji podobnych działań.

Co więcej - wskazuje potrzebę uwzględnienia czynnika odpowiedzialności (m.in. w projektowaniu wskaźników rezultatu) oraz wdrożenia instrumentów gwarantujących planowany wzrost, a nie tylko zakładany. Każdej bowiem tezy można „dowodzić”, a nawet „dowieść”, w szczególności zaś przy zakładanych - „bezpiecznych” wskaźnikach sprzyjających jej wykazaniu. Podobnie jak każde środki można wydać na „promocję”, za którą jednak nie podąża oczekiwana (mierzalna) zmiana, a jedynie możliwość ogłoszenia „sukcesu” w „promowaniu”. Choć, nawiasem mówiąc, w obecnym stanie rzeczy również „promowanie” staje się coraz bardziej problematyczne, nieoczywiste, jeśli nie wręcz przeciwnie.

Formułujemy zatem pytania:

- **W jaki sposób mediacja służy obywatelom?**
- **Czy obraz „statystyki” kształtowany przez MS służy realnemu rozwojowi mediacji opartej na odpowiedzialnym planowaniu/projektowaniu (i wydatkowaniu środków), odpowiedzialnej i etycznej aktywności mediatorów (jak i trenerów i superwizorów mediacji) oraz odpowiedzialnej i etycznej promocji/reklamie?**
- **Kto weźmie odpowiedzialność za dotychczasowe (i przyszłe) efekty trwającej od wielu lat praktyki „swobodnych”, niefrasobliwych działań na poziomie projektowania, wdrażania nieefektywnych i zarazem destruktywnych działań w przestrzeni mediacji?**
- **Kto bierze odpowiedzialność za efekty szkolenia mediatorów i ich aktywność opartą na nieograniczonej „wolności i kreatywności” - usankcjonowanych przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości (Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich Warszawa, 19 maja 2008).**

Aneks

Dane/wartości za rok 2023, ujawniane sukcesywnie w 2024 r. przez MS jeszcze w toku opracowywania niniejszego dokumentu (dostępne pod linkiem: [Rok 2023 / Opracowania jednoroczne, w tym pliki dostępne cyfrowo / Baza statystyczna / \(ms.gov.pl\)](#)), zasadniczo nie zmieniają obrazu.

I tak:

- Wpływ spraw ogółem do sądów powszechnych w 2023 wyniósł 14 667 305.
- Liczba spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana (wskaźnik wg MS): 2 148 835.
- Liczba spraw skierowanych do mediacji: **34 484.**

Wskaźnik mediacji (**wg MS**) – odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana jest na poziomie 1,6 % - jak w 2020 r. i 2021 r.

Co rzeczywiście z tego wynika? Otóż:

- wskaźnik mediacji - odsetek spraw skierowanych do mediacji **w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów pozostaje na poziomie 0,2% od 2016 roku!**
- **uzupełniający** wskaźnik - odsetek spraw, w których uznano, że mediacja może być zastosowana w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów wynosi: **14,6%, utrzymując niski poziom** badanych/analizowanych **ostatnich 11 lat** (dolna granica przedziału 17,9% -13,9%).

To w istocie oznacza, że kolejny rok nie przynosi zakładanych i ogłaszanych przez MS zasadniczych wzrostów, w najlepszym razie stagnację, utrwalając tym samym wyrażone wyżej przekonanie o zahamowaniu, a nawet przyblokowaniu mediacji w martwym punkcie.

Rejestrujemy, rzecz jasna, drobny liczebny wzrost w zakresie wskaźnika: Liczba spraw skierowanych do mediacji z 31 939 do 34 484, tj. o 2 545 spraw więcej w stosunku do roku poprzedzającego, lecz zarazem zauważamy fakt, iż wpływ spraw ogółem do sądów również był wyższy niż rok wcześniej o 30 867 spraw. A nadto - podnosimy **znikomą analityczną wartość** danych w obrębie tegoż wskaźnika z uwagi na ich oczywistą **relatywność** i **względność** uwarunkowaną **niejednoznaczными, niezdefiniowanymi kryteriami oceny spraw pod kątem ich „zdatości mediacyjnej”**, więc i **nieporównywalność** wynikającą ze stosowania dla uzyskania owych danych/wartości liczbowych **kryteriów uznaniowych** (o czym też było już wcześniej). **Nietransparentność** i **subiektywnie, indywidualnie „definiowane” kryteria są bezwartościowe statystycznie, ale i strategicznie - z kontekstem rozwoju i upowszechnienia mediacyjnej alternatywy dla sądu.**

Kończąc, tytułem przypomnienia, przywołujemy RAPORT KOŃCOWY - Diagnoza stanu stosowania mediacji oraz przyczyn zbyt niskiej w stosunku do oczekiwanej popularności mediacji opracowany przez Agrotec Polska sp. z o.o. w ramach Projektu „Propagowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów” (Program Operacyjny „Budowanie potencjału instytucjonalnego i współpraca w obszarze wymiaru sprawiedliwości / Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości” realizowany w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014), finansowany ze środków funduszy norweskich oraz środków krajowych, wyd. w 2015 r., prezentujący m.in. **Mocne i słabe strony mediacji w Polsce oraz szanse i zagrożenia dla jej rozwoju**, które „stały się podstawą opracowania 3 scenariuszy popularyzacji mediacji: krótko-, średnio- i długookresowego”. Zakładały one następujące cele/wskaźniki:

- „Celem scenariusza krótkookresowego - do 2020 roku – jest osiągnięcie poziomu **1,1%** spraw kierowanych do mediacji **w skali kraju.**”
- „Scenariusz średniookresowy – do 2030 roku – zakłada osiągnięcie poziomu **3%** spraw kierowanych do mediacji **w skali kraju.**”
- „Celem scenariusza długookresowego – po 2030 roku – jest poziom **10%** spraw kierowanych do mediacji.”

Podkreślamy, że formułując wskazane wyżej wnioski nie planowano stosowania wskaźnika „zdadność mediacyjna”, który to wskaźnik nie jest oparty na rzetelności statystycznej, a tym bardziej realnym uzasadnieniu dla jego stosowania. Większość analityków, nawet tworzących Krajowy Rejestr Mediatorów [m.in. Książd Włodzimierz Broński, dr Tomasz Cyrol, Sędzia Zbigniew Zgud] wskazuje na brak ograniczeń dla stosowania mediacji, więc i brak uzasadnienia do wydzielania 1/7 spraw sądowych do celów statystyki mediacji.

Polska Izba Mediatorów

kontakt:

Dom Mediacji

52-213 Wrocław, ul. Kutrzeby 5

Grażyna Lange +48 601 166-618 lange.gazyna@gmail.com

Budujemy zaufanie społeczne: **POLSKA IZBA MEDIATORÓW**

Wspieramy w konfliktach, by chronić życiowy potencjał i dobrostan.
Zrzeszamy organizacje, które rekomendują mediatorów w wymiarze sprawiedliwości oraz instytucjach wolnego rynku.
Propagujemy mediacje oraz konsultacje społeczne. Jesteśmy źródłem standardów, dajemy rękojmię i gwarancje jakości pracy polskich mediatorów.
Prowadzimy innowacyjne programy służące dbałości o relacje, więzi społeczne i rozwój.
Współpracujemy w Europejskiej Akademii Negocjacji i Mediacji ENMA.
Więcej: Biuro w Warszawie, ul. Ogrodowa 8 lok. 62. Dom Mediacji Wrocław, ul. Kutrzeby 5
facebook.com/izbamediatorow, mediacje@mediacje.pl, tel. +48 723 111-638

Członkowie Izby:

- Akademia ADR
- Bank Srebrnej Gospodarki - Punkt Wiedzy
- Dolnośląskie Centrum Arbitrażu i Mediacji "Dom Mediacji"
- Fundacja "Unia Regionalnych Centrów Mediacji"
- Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów Stałych
- Podkarpackie Centrum Arbitrażu i Mediacji
- Polska Izba Mediacji Sp. z o.o.
- Stowarzyszenie Mediatorów Gospodarczych
- Stowarzyszenie Mediatorów Polskich
- Stowarzyszenie „Mediatorzy Doliny Ślasy”
- Stowarzyszenie „Mosty Porozumienia”
- Stowarzyszenie Zawodowych Mediatorów
- "Zaczarowani na M"

